

Biblioteca ASTRA,
Corpul B

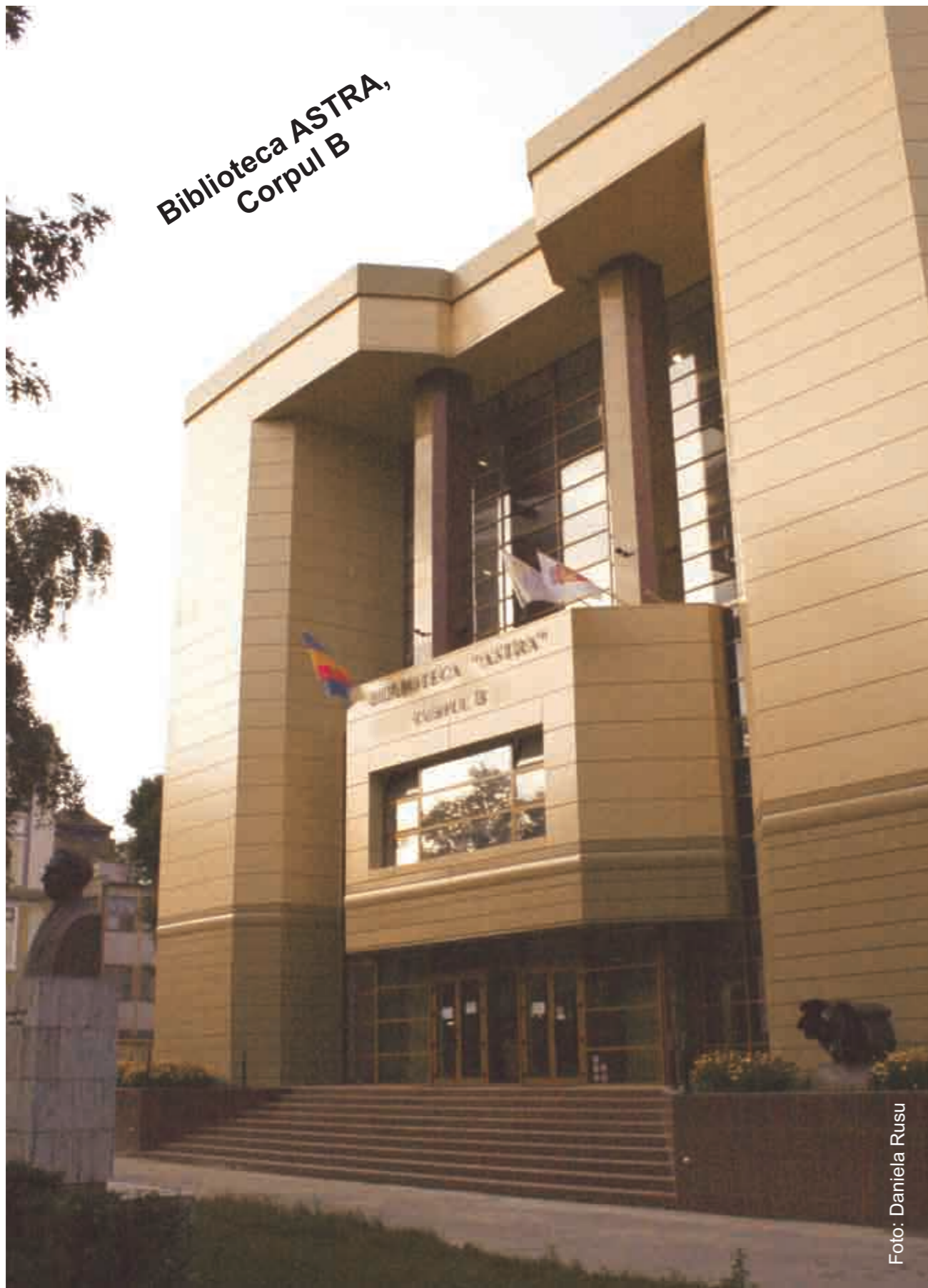
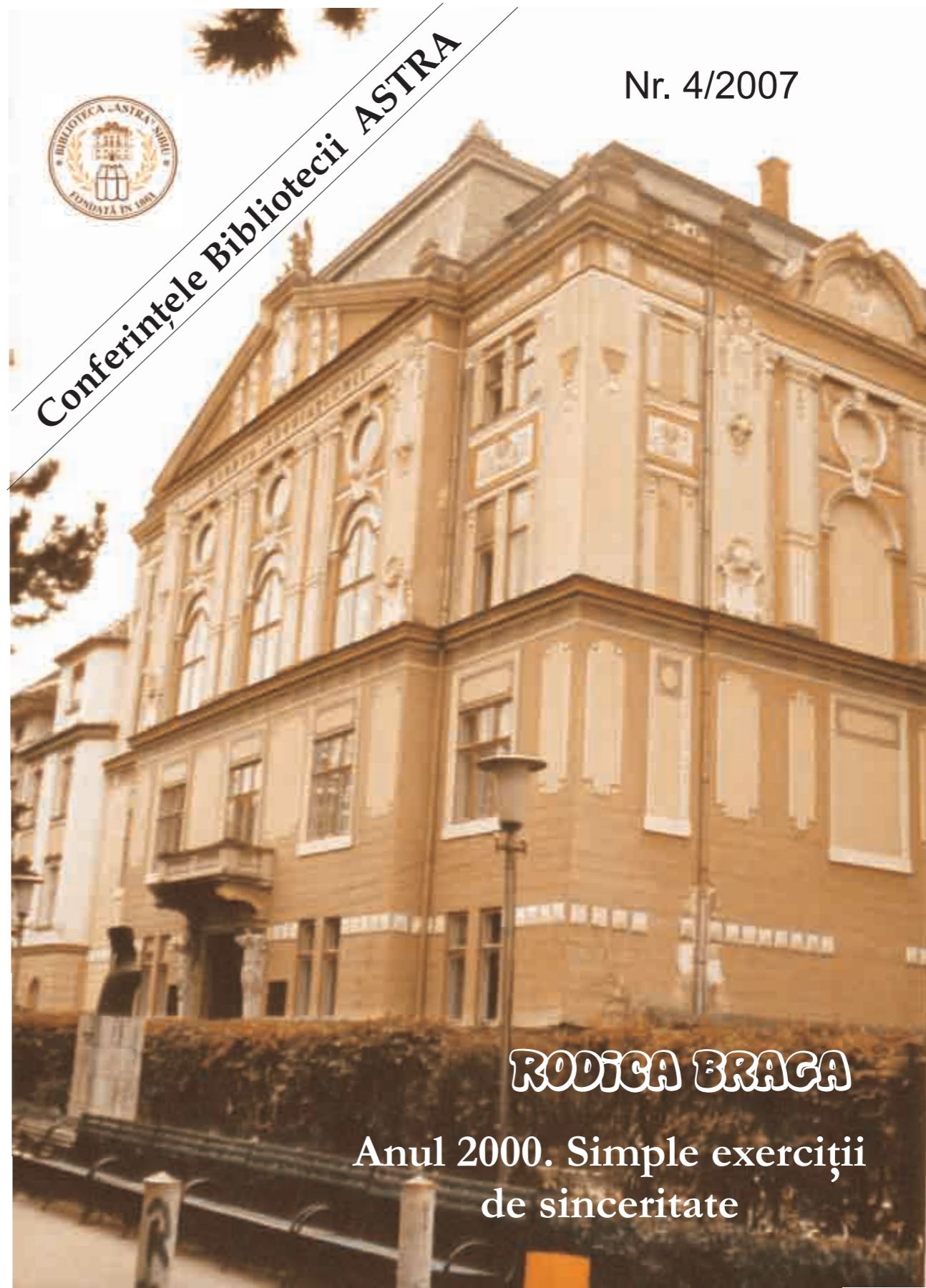

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 4/2007

RODICA BRAGA

Anul 2000. Simple exerciții
de sinceritate

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA: Rodica Braga

Coordonatorul colecției: **Onuc Nemeș-Vintilă**
Tehnoredactare computerizată: Daniela Rusu
Grafică copertă: Daniela Rusu
Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 30 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. George Barițiu, nr. 5/7
550178 Sibiu/România

Tel: +40 269 210551
Fax: +40 269 215775
Internet: www.bjastrasibiu.ro
E-mail.: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Rodica Braga

n. 1938

Date bio-bibliografice

S-a născut la data de 28 iunie 1938, Alba Iulia. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca în anul 1960. A lucrat ca profesoară de limba și literatura română și bibliograf, la Baia-Mare, iar din 1970, când s-a stabilit la Sibiu, s-a dedicat în întregime creației literare. A debutat în „Tribuna” din Cluj-Napoca, în 1971, iar editorial în 1972 la Editura „Cartea Românească”, cu volumul de schițe și povestiri *Sângele alb al pietrelor*. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România din 1979. A scris proze scurte, romane, cărți pentru copii, versuri, publicistică.

Cărți publicate: *Sângele alb al pietrelor*, schițe, Editura Cartea Românească, București, 1972; *Nisipul memoriei*, roman, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978; *Dincolo de dragoste*, roman, Editura Eminescu, București, 1979; *Eternități de o clipă*, schițe, Editura București, 1985; *Prietenii lui Arthur*, carte pentru copii, Editura Ion Creangă, București, 1986; *Commentarius perpetuus*, parabole, în colaborare cu Mircea Ivănescu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986;

Maia, roman, Editura Eminescu, București, 1988; *Împăratul vrăjitor*, carte pentru copii, Editura Transilvania, Sibiu, 1990; *Ce povestesc icoanele*, Editura Transilvania, Sibiu, 1991; *Fluturele negru*, roman, Editura Imago, Sibiu, 1994; *Neliniștea cuvintelor*, versuri, Editura Imago, Sibiu, 1995; *A doua neliniște*, versuri, Editura Imago, Sibiu, 1997; *Stacojiu*, versuri, Editura Imago, Sibiu, 2000; *Și va fi ziua a opta...*, roman, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001; *Visul bufniței*, versuri, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003; *Commentarius perpetuus 2*, în colaborare cu Mircea Ivănescu, Editura Imago, Sibiu, 2003; *Anul 2000, simple exerciții de sinceritate*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005; *Făptura de raze*, versuri, Sibiu, Editura Imago, Sibiu, 2007; *Adagio*, roman, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2007.

Premii literare: Premiul pentru debut acordat de Filiala Sibiu a Uniunii Scriitorilor pe anul 1978, pentru romanul *Nisipul memoriei*; Premiul național pentru creație literară pentru copii pe anul 1986, pentru cartea *Prietenii lui Arthur*, Premiul Opera acordat de Uniunea Scriitorilor, Filiala Sibiu, pe anul 2005.

*Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate**

Nu cred că există o știință, o școală a scrisului. Scrisul adevărat se naște, crește, rodește și se coace în afara oricăror reguli prestabilite, inventate ca un rețetar. Are libertatea și vigoarea tuturor celor care au viață în sine, ale unei plante, bunăoară, urmându-și ciclurile naturale de evoluție. Adună în el experiențe de viață, energie fizică, nervoasă și spirituală în stare să-l facă un organism cald, vibrant. Scrisul nu se învață, nu se deprinde, țâșnește cu vigoarea unui mugur ce-și va urma pulsiunea vitală de la sine. Mă gândesc la greutatea cu care se purcede la actul scrisului, la lungile momente de amușinare a acestuia, de tatonare, de adăstare în starea indecisă, oarecum confuză din preambulul adunării efective pe foaia de hârtie și de elaborare a frazelor, de ordonare a fluxului ideilor. Nu e de fapt o frână, este doar o amânare, plăcută dar și speriată, o împingere pe mai încolo a travaliului ce nu va fi ușor.

Este mult mai simplu să rămâi în faza lucrului neînceput, cu promisiunea că îl vei aborda totuși într-un viitor apropiat, dar, până atunci, te poți bucura de neaservire, de neasumarea riscurilor ce se ivesc odată cu implicarea ta în acel început greu, laborios. E mult mai simplu și comod să amâni, să faci doar planuri, să te menții în punctul de start cu toate angrenajele în stare de alertă, de fapt nu e doar simplu, e mai puțin amenințător, ca orice lucru neînceput, care îți stă în față ca o promisiune ce nu și-a istovit atracția, decât să urnești acel lucru, să te intrici în derularea lui, asumându-ți toate riscurile și obstacolele pe care ți le impune.

* Cuvânt rostit cu ocazia lansării volumului *Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2005 (7 martie 2005).

Pentru cel care scrie, importantă, în primul rând, este puterea de a face gol în jurul lui, pentru a se dedica acestei îndeletniciri prin excelență solitare. Singurătatea nu numai că nu-l apasă, dar îi deschide acel spațiu al imposibilului în care lucrurile i se dezvăluie printr-o miraculoasă identificare. Lucrurile și lumea îl iau în stăpânire și și-l fac un ecou al lor. Stare privilegiată, grație căreia zonele obscure ale conștiinței sunt aduse la suprafață ca un minereu prețios.

Pornind de la acest dat, mie una, faptul că îmi scriu mie o poveste îmi provoacă suprema bucurie de a oferi, prin scrisul meu, un loc special destinat întâlnirii mele cu ceilalți. Un fel de a-i pofti să se simtă bine laolaltă cu mine. Chiar dacă numărul lor nu e prea mare. Dar, dacă aceștia, cei care sesizează chemarea, cei cu care mă întâlnesc prin și în cartea mea, îmi comunică stupoarea lor sau bucuria de a se regăsi acolo, de a afla răspunsuri la unele din întrebările lor și, prin asta, reușind să-și estompeze angoasele cele mai ascunse, pentru mine înseamnă mult mai mult decât o cronică de conveniență.

Scrisul nu se poate face decât în singurătate și nu se poate împlini decât într-o altă singurătate, aceea a cititorului. A crea o legătură între aceste două singurătăți, a le face să se contopească ar trebui să fie singura aspirație a celui care scrie. Întrucât cel care scrie se ipostaziază pe sine cel în devenire în ceea ce scrie, pe sine și visele sau fantasmle lui investite cu puterea de a estompa realitatea și de a ne purta mai departe de ea, într-o lume a esențelor, a descoperirii de sine, a acelei ființe îmbogățite care devine fiecare din noi prin simpla autodepășire. Creația este o istorie destinată să reîncepă mereu, aceeași și mereu alta, găsindu-și astfel sensul în descătușarea posibilităților ei profunde de denudare de sine și de sublimare a acesteia în planul generalului iar acest lucru se poate face în nenumărate modalități ce țin de experiența artistică.

În cazul scrisului doar lectura este aceea care reînsuflețește tot ceea ce pare că somnolează în cartea care așteaptă pe raft. Așa cum spune Jean Burgos, creația seamănă păsării Phoenix, aceeași și totuși alta, realizând acea unitate în alteritate prin chiar căutarea completitudinii, însă fără a izbândi vreodată. Zămislindu-se pe sine, creatorul, spune Burgos, nu contenește să se mistuie pe sine și să se regenereze, așa cum, în secolul IV al erei noastre, Claudiu spune despre Phoenix: "aceiași care fusese tată să se înalțe ca fiu și să-și urmeze ca altul". Aceeași regenerare i se întâmplă și operei.

Spuneam odată cuiva, foarte apropiat mie, că eu simt într-un mod aproape dureros cum mă locuiesc cuvintele, interioritatea mea fiind un spațiu ce le aparține uneori doar lor, cuvintelor, eu fiind, în acele momente, scăzută sau exclusă cumva din acest teritoriu. Mă simt invadată de ele ca de popoare de furnici care își văd de drumul lor, iar eu foarte rar le pot sta împotriva, foarte rar le pot devia drumul. Când mă simt excedată de ele, se instalează imperativul scrisului, ca un timp al revoltei mele, al insurecției, când încerc să mă eliberez, să-mi recâștig independența.

În acest proces al scrierii, sunt momente când cuvintele mă iubesc, se hârjonesc cu mine, momente fericite când facem pace, și altele când totul între mine și ele se reduce la o luptă aproape dușmănoasă. Niciodată dar niciodată, nu am sentimentul că le-am cucerit sau îngenunchiat, niciodată nu sunt convinsă că s-au lăsat cu totul în voia mea, că rezistența ce mi-o opun e pe deplin învinsă. De aici, perplexitatea cu care îmi privesc scrisul, odată terminat, ca pe ceva străin ce se desprinde și distanțează. Nu mai are nevoie de mine, iar eu aproape că nu-l mai recunosc. Poate că scrisul meu este doar ceea ce eu nu sunt și aș dori să fiu.

Și, totuși, simt și știu că scrisul este o stare de libertate nemărginită, pe care o trăiesc cu conștiința unei gratitudini fără adresă, dar și cu spaima că

oricând această libertate poate fi îngrădită de un gând obsesiv, de idei și cuvinte uzate, de stereotipii. Dar tot atât de bine știu că atât timp cât interogația mea asupra a tot ceea ce vine în atingere cu mine nu va înceta să mă persecute, scrisul va fi pentru mine modalitatea nesperată de a fi vie, de a fi în lume, în mijlocul vieții.

Substanța acestei cărți, *Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate*, se constituie din astfel de gânduri ca acelea enunțate mai sus, din materia incandescentă dar atât de friabilă a amintirilor, din fulgurări ale spiritului, reminiscențe ale lecturilor și întâmplări ale propriei vieți. Am căutat să pătrund mecanismul scrierii prozei și a poeziei fără altă pretenție decât aceea de a mă lămuri pe mine. Am ajuns la concluzia că a scrie proză, pentru mine, cere infinit mai mult efort prelungit, așezare temeinică pe oase, reveniri, reclădiri în adânc, într-o materie rebelă, stufoasă, un fel de călărire fără șa a unui cal sălbatic, în vreme ce poezia, tot numai pentru mine, este acel ultim triumf al călărețului care și-a supus calul dintr-o zvîcnitură, este clipa privilegiată când, într-o alergare cu sufletul la gură, fără să vadă nimic în jur, fără să înțeleagă chiar, uneori, ce i se întâmplă, fiind doar capabil de bucuria alergării în sine, simte doar armonia din el și din făptura supusă, și, conștient de efemeritatea trăirii, se abandonează acesteia cu toate puterile minții, ale sufletului și ale spiritului.

În proză, trăirea nu este atât de ascuțită. Nu poți scrie un roman dintr-o suflare. Trebuie să reaprinzi flacăra de câte ori te așezi să continui scrisul și nu de fiecare dată ești la fel de inspirat, sau numai abil, în acest complicat și pretențios proces al aprinderii focului.

Senzația acută e că în proză mereu deschid porți prin care trec, ele rămânând deschise în urma mea, neoferindu-mi exact ceea ce se află dincolo de ele, sau ceea ce eu aștept, spațiul câștigat prin deschidere rămânându-mi

străin sau dușmănos sau doar indiferent, în timp ce, prin poezie, scriind-o vreau să apun, închid porți după mine, într-un fel definitiv și exultant, care nu elucidează însă nimic, doar face ca totul să vibreze sub presiunea bufniturii, ba chiar mă exilează într-un mai departe, aflat dincolo de o altă ușă ce se va închide la fel după mine, trântindu-se, fără excepție parcă, înainte de vreme. Aproape că nu mai am unde să mă duc. Un fel de punere la zid, de unde nu mai pot merge niciunde, cel puțin pentru moment. În proză, există un fir nevăzut care mă duce de la sine, fără să-mi ofere siguranța că voi ajunge unde vreau sau unde trebuie, ci doar o perpetuă ațâțare.

„Suntem cu toții ațipiți”, spune Dan C. Mihăilescu în prefața la volumul său *Îndreptări de stânga*. Întreaga noastră viață se trece și petrece sub semnul unei adormiri, a unei ațipeli binefăcătoare și intermitente. Avem nevoie de aceasta tocmai pentru a ține piept tuturor alarmelor ce ne scot din țâțâni, pentru a ne surdiniză suferințele, pentru a ne suspenda pe noi înșine din postura de ființe ce-și folosesc gândirea nu totdeauna la modul benefic.

„Și, paradoxal, tocmai de aceea acționăm”, continuă Dan C. Mihăilescu, simțind foarte exact trezia ce pâlpâie sub picoteala diurnă. Acea trezie ce flambează nu de puține ori meditația noastră, obligându-ne să ieșim din noi, din cotloanele unde ne-am depozitat cu râvnă ca și cum ar urma să fim livrați direct și en-gros tăcerii definitive. Care este de fapt resemnare. Doar că omului și mai cu seamă artistului nu-i place resemnarea. Deci nici tăcerea.

Această carte este semnul că amorțirea, ațipeala propriei vieți a atins pragul, limita unei scadențe. Ajunsă aici, trebuia să mă opresc, să caut, să cercetez. Să descopăr ce anume a însemnat totul pentru mine, totul însemnând, evident, viața, chiar în condițiile în care mi-am permis luxul de a nu tăcea timp de aproape patruzeci de ani, de a-i asurzi pe ceilalți cu zicerile mele, dar, mai

ales, bruindu-mă pe mine, în timp ce-mi confecționez, în afara oricărei deliberate încercări, o imagine despre care nu voi ști cât de bine mă reprezintă.

A scrie poate fi, în ultimă instanță, tot atât de bine un impudic act de dezvăluire, dar și un savant fel de încifrare, de mistificare, de învăluire a ființei proprii. Când scri te pierzi pe tine în chiar încercarea de a te expune, te pierzi chiar de mai multe ori: o dată prin acel constant, repetitiv plonjon în propria interioritate (se cunoaște cât de mult ne putem rătăci pe cele mai familiare și cunoscute drumuri) și de „n” ori te pierzi în și prin acele teritorii rupte din tine însuși, pe care le cedezi fără drept de apel, ca preț al devenirii tale spirituale sau, mai exact, al credibilității tale de ființă gânditoare.

„Sunt, în același timp, prea puternic și prea slab pentru scriitură: mereu pe lângă, alături de ea, constrângătoare, violentă, mereu indiferentă la eul infantil care o cheamă” – scrie Roland Barthes în *Romanul scriiturii*, într-un capitol atât de inspirat numit *Fragmente dintr-un discurs îndrăgostit – De nerostit iubirea*. Ar trebui să mă învețe cineva că nu poți scrie fără să renunți la sinceritate (același mit al lui Orfeu: să nu privești înapoi). Căci scriitura cere ceea ce nici un îndrăgostit nu-i poate oferi fără să se sfâșie: sacrificarea unei fâșii din Imaginarul său, și astfel, prin propria-i limbă salvarea unei fâșii de real”.

Aveți aici explicația motto-ului acestei cărți, în citatele din Barthes, care m-au urmărit de-a lungul întregului proces de scriere. Am început s-o scriu într-un moment de așezare a propriei vieți, cu intenția clară de a vedea în ea tot ceea ce până atunci plutise în incertitudine, în lichidul impur al prea-aproapelui, al subiectivității doar tulburate, nu și decantate, în care lăsasem ani de zile să viețuiască toți feții mei visați și deveniți, printr-o minune, neașteptată și pentru mine, cărți, aceste ciudate și rebele și străine ființe desprinse din mine și de mine, trăindu-și viața departe, într-un fel ce-mi va

rămâne necunoscut. Cât timp am fost tânără, n-am avut timp să gândesc asupra scrisului ca asupra unui instinct călăuzitor. N-am avut nu numai timpul, dar nici instrumentele acestei gândiri. Trebuia să scriu doar, așa cum păianjenul trebuie să-și secrete pânza. Pentru a mă ancora, pentru a nu rămâne în gol, pentru a mă asigura că viața mea poate să continue, deși realizam cât de lipsită de putere este comunicarea în raport cu prefacerile lumii. Când lumea piere, cuvântul este neputincios și zadarnic.

Eram în cărțile mele la modul inconștient, oarecum pur și neostentativ. Nimeni nu mă obliga să scriu, doar nevoia mea interioară, așa că nu am făcut niciodată compromisuri sau oficii cuiva, dar aceasta nu m-a împiedicat să mă împovărez cu sentimentul inutilității atunci când raportam munca mea la activitatea tuturor celor din jurul meu.

Aici, în această carte, predomină poate ostentația etalării eului. A eului ajuns la un ceas de limpezire, când toate se cer inventariate, așezate, catalogate. De data aceasta sunt personajul declarat al scrierii mele, ceea ce n-aș fi putut fi până acum, fie și numai pentru faptul că nu aveam limbajul necesar în care să mă înveșmântez. Dar, dincolo de orice, această carte este un mod activ, hai să spun treaz, de a-mi accepta viața, trecerea, apropierea lucidă de gândul finalului, de esența vieții în general și a vieții mele în particular, fără a mă lăsa contaminată de posomorala apatică a celor care, îmbătrânind, nu mai văd decât cenușiul. Eu știu că lumina asfințitului, chiar dacă nu mai are putere, poate fi uneori plină de căldură, frumusețe și seninătate. Tocmai pentru că e lumina ce ține piept întunericului ce va să vină. Și poate face asta pentru că, prin austeritatea, sau zgârcenia ei, este însăși esența luminii. Aceea ultimă privire a soarelui care se uită înapoi, cum se spune atât de sugestiv.

De fapt, adevăratul personaj este scrisul, și îmi place să spun așa și nu scriitura, care ar putea friza făcătura, așadar scrisul, așa cum ai spune văzul,

auzul, pipăitul. M-a însoțit de foarte mult timp, l-am acceptat și trăit cu onestitate, cu spaimă, cu bucurie, cu reticență, cu îndoială, mam conformat lui, m-am confundat cu el, l-am iubit și l-am urât, dar niciodată n-am încercat până acum să-l radiografiez. Pentru că aici se naște un pericol. Acela ca, demontându-l, să te pierzi între componentele lui. Numai că, exact ca de atâtea alte ori, scrisul mi-a dat doar iluzia că sunt stăpâna lui, m-a lăsat să-l privesc, să-l cercetez la microscop, doar că tot ceea ce pare clar și indubitabil se încarcă de un fel de disperare a neclarității, a excesivului, a alunecării pe lângă, într-un cuvânt, așa cum spune tot Barthes: ”...să știi că scriitura nu compensează nimic, că ea este tocmai acolo unde tu nu ești – iată începutul scriiturii”.

Așadar, și de această dată, n-am scris ce am vrut, textul, ca de obicei, s-a alcătuit și structurat după rigorile lui stricte, nimeni și nimic neputând să-i tulbure devenirea, astfel că acum, eu însămi chiar, mă aflu în fața lui ca în fața unei construcții tot atât de independente și străine mie, ca toate cărțile mele de până acum. Nu aș ști cum să numesc și să definesc această carte. Poate că nu este decât forma pe care însuși scrisul a modelat-o din exact interioritatea mea scriindă. Poate că e, așa cum spune Nietzsche, „Cartea devenită aproape un om”: „Pe orice scriitor îl surprinde de fiecare dată cum, numai ce s-a desprins de el, cartea continuă să ducă o viață proprie, aparte; pentru el e ca și cum s-ar fi desprins o parte a unei insecte și ar continua acuma să-și urmeze propriul drum. Poate o uită aproape cu totul, poate se ridică deasupra ideilor expuse în ea, poate n-o mai înțelege nici el însuși și și-a pierdut aripile cu care a zburat atunci când și-a conceput acea carte: în timpul acesta, ea își caută cititorii, înflăcărează vieți, fericește, îngrozește, produce noi opere, devine sufletul unor planuri și acțiuni – pe scurt: ea trăiește ca o ființă înzestrată cu spirit și suflet și totuși nu este un om. Cel mai mare noroc îl are autorul care, ca om în vârstă,

poate spune că tot ce a fost în el din gândurile și sentimentele dătătoare de viață, de putere, de curaj, de lumină continuă să trăiască în scrierile sale și că el însuși nu mai reprezintă decât scrumul cenușiu, în vreme ce focul este salvat și propagat pretutindeni. Acum, noi apreciem chiar că fiecare faptă a unui om, nu numai o carte, devine un fel de prilej pentru alte fapte, hotărâri, idei, că tot ce se întâmplă este legat indisolubil de tot ce se va întâmpla, așa recunoaștem adevărata nemurire care există, aceea a mișcării: ceea ce a determinat cândva o mișcare este înglobat și eternizat în conglomeratul universal a tot ce ființează, ca o insectă într-un chilhimbar.”

j k j k j k j